

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 58/2022-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Lubomírom Müllerom, euroadvokátom, Symfonická 9, Praha, Česká republika, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 18/2013 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 18/2013 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **595,71 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu elektronicky 2. januára 2022 (a poštou 7. januára 2022) domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom

Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 18/2013 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 Co 231/2018. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby konal bez zbytočných prietáhov, priznal jej primerané finančné zadostučinenie vo výške 1 200 eur, ktoré je povinný zaplatiť okresný súd, a vo výške 800 eur, ktoré je povinný zaplatiť krajský súd, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka si žalobou z 2. januára 2013 podanou na okresnom súde proti Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“) uplatnila náhradu škody v sume 1 271,65 eur za nezákonné väznenie svojho zomrelého otca.

3. O žalobe sťažovateľky rozhodol okresný súd rozsudkom č. k. 18 C 18/2013-133 z 13. marca 2017 tak, že konanie aj vo zvyšku istiny zastavil a žalovanej uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľke úroky z omeškania. Žalovaná podala proti označenému rozsudku odvolanie, o ktorom krajský súd rozhodol rozsudkom č. k. 16 Co 231/2018-206 z 30. júna 2020, ktorým potvrdil rozhodnutie prvoinštančného súdu. Uznesením okresného súdu č. k. 18 C 18/2013-211 zo 16. októbra 2020 bolo rozhodnuté o trovách konania, proti čomu podali sťažnosť obe procesné strany. Sťažovateľke bola 1. februára 2021 doručená na vyjadrenie sťažnosť žalovanej z 28. októbra 2020, ku ktorej zaujala stanovisko 10. februára 2021. Ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebola sťažovateľka žiadnym spôsobom vyzročená o spôsobe rozhodnutia o podaných sťažnostiach. Celé konanie trvá už 9 rokov.

4. Sťažovateľka 14. apríla 2020 podala sťažnosť predsedovi krajského súdu na prietahy v konaní, na ktorú reagoval podpredseda krajského súdu odpoveďou č. k. 1 Spr. 116/2020 z 5. mája 2020 tak, že ju vyhodnotil ako dôvodnú. Sťažovateľka následne (12. októbra 2020) podala sťažnosť na prietahy v konaní predsedovi okresného súdu, ktorý ju v odpovedi z 10. novembra 2020 označil ako nedôvodnú. Opakovanú sťažnosť na prietahy v konaní podala sťažovateľka 2. januára 2021, ktorá bola v odpovedi č. k. 1SprV 1017/2020 z 28. januára 2021 opäť posúdená ako nedôvodná.

5. Podľa názoru sťažovateľky má pre ňu súdne konanie zvýšený význam, pretože sa v ňom domáha odškodnenia „... za nezákonnú perzekúciu svojho otca za minulého režimu“.

6. Ústavný súd uznesením č. k. IV. ÚS 58/2022-13 z 8. februára 2022 ústavnú sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 18/2013 prijal na ďalšie konanie, vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť odmietol.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že vo vzťahu k prietahom v konaní v súvislosti s nerozhodnutím o podaných sťažnostiach proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka o výške priznaných trov konania zo 16. októbra 2020 možno konštatovať nečinnosť tunajšieho súdu, a to

v období od 18. februára 2021 do 21. februára 2022, keď súd riadne nekonal, avšak o podaných sťažnostiach už bolo rozhodnuté uznesením z 22. februára 2022 tak, že pôvodné uznesenie o výške trov konania bolo zmenené a žalovanej bola uložená povinnosť zaplatiť sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 491,58 eur. Predmetom konania tak zostalo rozhodovanie o výške náhrady trov konania, resp. o podaných sťažnostiach proti rozhodnutiu o výške náhrady trov konania, pričom nie je zanedbateľná ich celková výška vzhľadom na sťažovateľkou uplatňované finančné zadost'učinenie vo výške 800 eur, ktoré nemožno považovať za primerané.

8. Okresný súd poukázal na nepriaznivú situáciu z hľadiska personálneho obsadenia a množstva nevybavených vecí na okresnom súde, na ktorú bolo opakovane upozorňované Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky spolu so žiadosťou o riešenie tejto situácie, avšak bezúspešne, z čoho je možné vyvodit' zodpovednosť štátu nielen za túto situáciu, ale aj za samotné pried'ahy v konaní. Za súčasného personálneho stavu na okresnom súde je nemožné požadovať vybavenie vecí v lehotách, ktoré by boli komfortné s čl. 48 ods. 2 ústavy s čl. 6 ods. 1 dohovoru. Za uvedenú situáciu je podľa názoru okresného súdu v plnej miere zodpovedná Slovenská republika, ktorá dlhodobo (viac ako 15 rokov) nerieši objektívnu situáciu okresného súdu, a preto žiada ústavný súd, aby konštatoval objektívnu zodpovednosť Slovenskej republiky za stav na okresnom súde.

II.2. Replika sťažovateľky:

9. Sťažovateľka v replike uviedla, že súhlasí s tým, že okresný súd bol nečinný v období od 18. februára 2021 do 21. februára 2022, avšak súčasne poukázala na skutočnosť, že k 18. februáru 2021 napadnuté konanie trvalo viac ako osem rokov, k čomu okresný súd vo vyjadrení nezaujal žiadne stanovisko.

10. S ohľadom na aktuálnu procesnú situáciu sťažovateľka okrem vyslovenia porušenia označených práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní žiada o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 1 200 eur a náhradu trov konania vo výške 595,71 eur za 3 úkony právnej služby.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Podstata námietok sťažovateľky, ktorá napadnutom konaní vystupuje v pozícii žalobkyne, je založená na jej tvrdení o nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní, ktoré ku dňu podania ústavnej sťažnosti trvá viac ako 9 rokov.

12. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach, v ktorých sa namieta porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej je účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných pried'ahov odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04).

13. Vychádzajúc zo základných kritérií hodnotenia prejednávania veci v primeranej lehote, ústavný súd otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní skúma vzhľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a preto aj v prípade sťažovateľky preskúmal z hľadiska charakteru prejednávanej veci jej skutkovú a právnu zložitosť, povahu veci, ďalej správanie sťažovateľky v priebehu konania a postup krajského súdu, ktorý bol v danej veci odvolacím súdom.

14. Ústavný súd konštatuje, že v danom prípade bolo napadnuté konanie v čase podania ústavnej sťažnosti vo veci samej právoplatne skončené rozsudkom okresného súdu č. k. 18 C 18/2013 z 13. marca 2017, ktorý nadobudol právoplatnosť 10. augusta 2020 v spojení s rozsudkom krajského súdu č. k. 16 Co 231/2018 z 30. júna 2020. Z uvedeného je zrejmé, že právna istota sťažovateľky týkajúca sa práva, ktoré si uplatnila na súde, bola čiastočne dosiahnutá už pred podaním ústavnej sťažnosti a napadnuté konanie prebieha už len vo fáze týkajúcej sa rozhodovania o výške trov konania. Všeobecný súd rozhoduje o trovách konania podľa vopred ustanovených zásad a podľa úkonov, ktoré boli v konaní vykonané stranami sporu a ich právnymi zástupcami, preto ústavný súd postup pri rozhodovaní o trovách konania nepovažuje za právne zložitý a taký, ktorý by vykazoval osobitnú náročnosť. Rozhodovanie o trovách konania je rutinnou záležitosťou každodennej praxe súdov, preto výrazné predĺženie postupu súdu v napadnutom konaní nie je dôvodné. Pokiaľ teda ide o prvé kritérium, t. j. právnu a skutkovú zložitosť napadnutého konania, je potrebné dospieť k záveru, že konanie v uvedenej fáze [rozhodovanie o výške trov konania podľa § 262 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“)] nemožno považovať za právne ani skutkovo zložitú.

15. V konaní o ústavnej sťažnosti týkajúcej sa porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietáhoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd v danom prípade nevidel v správaní sťažovateľky žiadnu okolnosť, na základe ktorej by jej mohol byť pričítaný podiel na veci, v akom sa nachádzala v čase podania ústavnej sťažnosti.

16. Ústavný súd napokon hodnotil samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní ako tretie kritérium na posúdenie vzniku zbytočných prietáhov. Z obsahu spisu okresného súdu vedeného pod sp. zn. 18 C 18/2013 vyplýva, že po vrátení veci okresnému súdu po odvolacom konaní 5. augusta 2020 okresný súd rozhodol o trovách konania uznesením zo 16. októbra 2020 vydaným vyšším súdnym úradníkom. Predmetné rozhodnutie napadli sťažnosťami obe procesné strany. Následne bol okresný súd absolútne nečinný približne 12 mesiacov (čo potvrdil vo vyjadrení aj okresný súd, pozn.) od doručenia repliky sťažovateľky 17. februára 2021 do vydania uznesenia z 22. februára 2022, ktorým zmenil uznesenie zo 16. októbra 2020 tak, že sťažovateľke priznal náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 491,58 eur a vo zvyšku sťažnosti strán zamietol. Ústavný súd zastáva názor, že aj napriek tomu, že rozhodovanie o trovách konania sa od účinnosti Civilného sporového poriadku, t. j. od 1. júla 2016, člení na dve samostatné fázy (rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania podľa § 262 ods. 1 CSP a v bezprostrednej nadväznosti rozhodovanie o výške trov konania), nemožno dobu takmer 12 mesiacov, ktorú okresný súd potreboval na to, aby rozhodoval o výške trov konania konečným spôsobom, považovať za primeranú. Ústavný súd akcentuje, že aj keď Civilný sporový poriadok neustanovuje žiadnu lehotu, v ktorej je súd povinný rozhodnúť o výške trov konania podľa § 262 ods. 2 CSP po právoplatnom rozhodnutí o nároku na náhradu trov

konania, aj v tejto fáze konania je súd povinný rešpektovať základný princíp hospodárnosti konania vyjadrený v čl. 17 CSP.

17. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v prípade Čičmanec proti Slovenskej republike (rozsudok z 28. 6. 2016 k sťažnosti č. 65302/11), ktorým ESLP rozhodol okrem iného aj o tom, že dĺžka konania napadnutého sťažnosťou nespĺňala požiadavku primeranej lehoty podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (a to aj napriek skutočnosti, že toto konanie v čase podania ústavnej sťažnosti prebiehalo podobne ako v tomto prípade už len vo fáze týkajúcej sa trov konania). V bode 50 uvedeného rozsudku ESLP konštatoval, že čl. 6 ods. 1 dohovoru vyžaduje, aby všetky stupne konania týkajúce sa rozhodovania o občianskych právach a záväzkoch vrátane konania nasledujúceho po rozsudku v merite veci (čo zahŕňa aj fázu konania týkajúcu sa trov) boli rozhodnuté v primeranej lehote.

18. Ústavný súd konštatuje, že okresný súd opakovane, ako to z aktuálnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu (napr. III. ÚS 166/2021, III. ÚS 164/2021, III. ÚS 37/2021, III. ÚS 204/2021, III. ÚS 378/2021, III. ÚS 106/2021, IV. ÚS 561/2021) vyplýva, ospravedlňuje svoj postup nadmernou zaťaženosťou súdu a nedostatočnou personálnou obsadenosťou. Ústavný súd v spomínaných rozhodnutiach konštatoval, že sťažovateľmi opakovane namietané prieťahy na okresnom súde indikujú rozsiahly a akútny problém, nielen čo sa týka počtu konaní, ale aj až extrémnej dĺžky procesov, ktorý si vyžaduje efektívne riešenie. Napriek uvedenému ústavný súd konštatuje, že ani takéto okolnosti nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a nezbavujú Slovenskú republiku prostredníctvom označeného porušovateľa zodpovednosti za prieťahy v konaní (II. ÚS 481/2017), keďže účelom posúdenia porušenia označených práv v ústavnej sťažnosti nie je pomenovať príčiny vzniku zbytočných prieťahov, ale posúdiť, či k prieťahom v konkrétnom napadnutom konaní došlo, vychádzajúc z hodnotiacich kritérií. Systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu strán konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzenú personálnu kapacitu príslušných súdov.

19. Vychádzajúc z týchto skutočností, ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo vo fáze rozhodovania o trovách konania k vzniku zbytočných prieťahov, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Prikázanie vo veci konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

20. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Vzhľadom na skutočnosť, že sťažovateľka vo vyjadrení k stanovisku okresného súdu už prikázanie okresnému konať bez zbytočných prieťahov nežiadala, a tiež berúc do úvahy, že okresný súd o trovách konania rozhodol

uznesením z 22. februára 2022, ústavný súd vo výroku tohto nálezu v tomto štádiu konania neprikázal, aby okresný súd vo veci konal bez zbytočných prietáhov.

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

22. Sťažovateľka sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 1 200 eur, čo zdôvodňuje dĺžkou zbytočných prietáhov v konaní, celkovou dĺžkou napadnutého konania, ako aj s nimi spojenou ujmom, ktorá jej vznikla, pričom danú sumu považuje sťažovateľka za primeranú.

23. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovrieť ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Právo na poskytnutie primeraného finančného zadosťučinenia však nie je absolútne. Finančné zadosťučinenie má povahu sekundárnej kompenzácie, preto nárok na jeho priznanie nevzniká pri každom porušení základného práva alebo slobody. Už samotné deklarovanie porušenia základného práva alebo slobody ústavným súdom totiž predstavuje významnú súčasť zadosťučinenia pre sťažovateľa.

24. Ústavný súd v danom prípade pri rozhodovaní o návrhu sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia zohľadnil skutočnosť, že napadnuté konanie sa v čase podania ústavnej sťažnosti nachádzalo už len vo fáze rozhodovania okresného súdu o výške trov konania, ktoré navyše bolo v čase rozhodnutia ústavného súdu o prijatej ústavnej sťažnosti skončené uznesením z 22. februára 2022. Z tohto dôvodu ústavný súd považoval už len samotné konštatovanie porušenia základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (rovnako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) za dostatočné, preto návrhu sťažovateľky na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel (bod 3 výroku).

V.

Trovy konania

25. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3, § 13 ods. 2). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je vo výške 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu, vyjadrenie) v celkovej výške 616,38 eur. Sťažovateľka žiadala priznať náhradu trov konania vo výške 595,71 eur, ktorá neprevyšuje uvedenú sumu, a preto jej bola priznaná v požadovanej výške (bod 2 výroku nálezu).

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. marca 2022

Ladislav Duditš
predseda senátu